

Pleidooi voor een nieuwe relatie met het Midden-Oosten

Sigrid Kaag

‘Geloof, angst & liefde – mijn verhaal gaat vooral over liefde, vertaald als inlevingsvermogen in de noden van anderen. Over de noodzaak

bescherming te bieden en vanuit je eigen fundamentele waarden en normen in actie te komen. Wij zijn niets als mens als we niet iets kunnen betekenen voor de ander. De Nederlandse samenleving betekent weinig als we niet iets meer kunnen doen voor de ander die een beroep op ons ons doet.

Het Midden-Oosten en Europa

Ik werk al meer dan 25 jaar aan vrede en samenwerking in het Midden-Oosten, een regio die chronisch lijdt onder instabiliteit, onrecht, sociale uitsluiting en geweld, ook van staten tegen burgers.

Ik pleit ervoor dat we ons meer met het Midden-Oosten engageren, in plaats van barrières op te werpen. Er is, nu meer dan ooit, een intelligente, sensitieve en inclusieve relatie tussen Europa en de regio nodig. Het gaat om mensenrechten en om gedeelde veiligheid – wij zijn niet veilig als anderen niet veilig zijn. We moeten op een andere manier naar de problemen kijken, een nieuwe gemeenschap vormen. Het moet verder gaan dan afschuw bij de foto van de verdronken Aylan, van de stoffige, niet huilende Omran – en dan de krantenpagina omslaan. Ja, er is angst, aangewakkerd door populisme. Maar wie een ander verkettert, zet zijn eigen verantwoordelijkheid opzij.

Beeldvorming

De gedachte dat de problemen van het Midden-Oosten naar Europa worden ‘geëxporteerd’ is wijdverbreid. Er wordt gesproken over export van mensen, terreur en religie (lees: de islam).

Migratie, terrorisme en religie worden op een simplistische manier *geframed* waarbij feiten worden vermengd met fictie. Het mengsel van boodschappen over vluchtelingen, islam en terrorisme, suggereert een simpel maar krachtig antwoord: ‘We moeten het tij keren en opstaan tegen de bedreiging.’ Alsof die drie zaken allemaal dezelfde bron hebben – maar het gaat over mensen. Het is te gemakkelijk, en gevaarlijk, om de aanslagen één op één te verbinden met het toenemend aantal vluchtelingen in Europa. Zulke verbanden dienen alleen de belangen van tegengestelde politieke actoren, zij die voordeel hebben bij de crisis aan beide kanten van de Middellandse zee.

Vluchtelingen zoeken veiligheid, het zijn géén gelukszoekers. We moeten de terreurgroepen bestrijden, niet de vluchtelingen.

De beheersingsreflex

Europese leiders worstelen om grip te krijgen op de realiteit, de beeldvorming en de politieke gevolgen van vluchtelingenstroom. Na een eerste periode waarin asielzoekers werden toegelaten, begon Europa te beseffen dat het probleem te groot werd. De buitengrenzen werden versterkt en er werden grote bedragen uitgetrokken voor ‘opvang in de regio’. Maar het ontslaat ons niet van de

plicht een haven te bieden aan wie hulp en asiel nodig hebben. Nemen we 500 of 5000 Syrische vluchtelingen op? Op 17 miljoen inwoners? Het is een schandaal als we niet meer doen. In Libanon is een op de drie inwoners vluchteling. Met de humanitaire hulp wordt goed werk gedaan, maar die biedt geen structurele oplossing voor mensenrechten en stabiliteit. Met alle respect voor de problemen waar Nederland zelf voor staat moet ik zeggen dat het vluchtelingendebat lichtelijk bevreemdend op mij overkomt.

Terrorisme

Voor de oplossing van de problemen in Europa en het Midden-Oosten is een omvattender aanpak nodig. We moeten ons realiseren dat het terrorisme het Midden-Oosten veel ernstiger treft dan Europa. De aanslagen hier, hoe tragisch en dramatisch ook, vormen 1,3 % van het totaal aantal incidenten tot nu toe in 2016. De overgrote meerderheid vindt plaats in de moslimwereld. Terroristische aanvallen maken de meeste slachtoffers onder gewone mensen, in steden als Bagdad, Damascus, Riyad, Cairo, Beiroet, Istanbul, Tunis en Tripoli. Daar melden mensen niet op sociale media dat ze veilig zijn, zoals na de aanslagen in Parijs... Het terrorisme in Europa zou ons met hen moeten verbinden.

Instabiliteit

De geest van de Arabische opstanden van 2011 is nog niet weg. Staten verliezen hun autoriteit. In Syrië, Irak, Libië, Zuid-Libanon en de Sinai-regio springen radicale niet-statelijke actoren in het vacuüm, soms met hun eigen economische en bestuurlijke systemen, denk aan Hezbollah. De huidige migratiegolf verzwakt de regio nog meer. Vitaal menselijk kapitaal vertrekt en zal waarschijnlijk niet terugkomen. Het Midden-Oosten was ooit een tolerante samenleving. De huidige religieuze scheidslijnen tussen soennieten en sjiieten zijn kunstmatig en worden misbruikt voor een verdeel-en-heerspolitiek.

Een omvattender aanpak

In plaats van de huidige focus op beheersing is er een brede, inclusieve vrede nodig. Europa kan een actieve rol spelen in de constructie van die vrede. Door wat er nu al aan vredeskapitaal in het Midden-Oosten is te beschermen en te ontwikkelen en er ruimhartig en langdurig in te investeren: lokale gemeenschappen bieden aan de hele regio modellen voor gematigdheid, tolerantie en het samenleven van verschillende groepen. Ik ontmoet hen dagelijks, we delen met hen eenzelfde hoop op een welvarende en stabiele toekomst. Die benadering bevordert participatie en integratie, herstelt het vertrouwen in instituties en de legitimiteit van de soevereine staat.

Europa moet meer doen aan vluchtelingenopvang én een andere stem laten horen. Angst is géén raadgever. We moeten stoppen met tegen landen in de regio te zeggen dat ze meer moeten doen. Wij hebben het vluchtelingenverdrag getekend, maar leven het niet na. Tegen wie het niet getekend heeft, zeggen we: 'U leeft het verdrag niet na.' Daar klopt iets niet.

Er zijn geen simpele antwoorden. Ik zeg niet: 'Neem iedereen op.' Daar is geen draagvlak voor en het is ook sociaaleconomisch niet haalbaar. Maar we kunnen niet wegkijken, moeten iets doen. Denk aan de film *Pay it forward*, waarin een jongen bedenkt dat je de wereld kunt verbeteren door een goede daad die iemand voor jou doet, niet 'terug te betalen' maar 'door te betalen': iets goeds te doen voor drie anderen, en zij ook weer, enzovoort. Tegenover 20 argumenten waarom iets niet kan, staan 25 dingen die je wel kunt doen. Verhef uw stem. Dat is geen politieke uitspraak, maar onze morele en ethische gedeelde verantwoordelijkheid als mens. *L'enfer, c'est l'autre*: we zijn zelf de hel voor de ander – maar we kunnen dat veranderen.'